

TRĂSĂTURILE PRINCIPALE ALE DREPTULUI PRIVAT ROMAN. ORGANIZAREA STATULUI ROMAN

Elena URSU, lector asistent

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Dreptul roman cuprinde ansamblul normelor juridice instituite sau sancționate de statul roman și este un sistem extrem de vast și de complex, format din numeroase ramuri și instituții juridice. Acest sistem de drept a trăit o viață milenară, căci s-a născut în epoca formării statului roman și s-a aplicat până la moartea lui Iustinian, adică din secolul 6 î.H până în secolul 6 d.H. Pentru a înțelege corect specificul dreptului roman trebuie să reținem că la origini și romanii ca și celelalte popoare au confundat dreptul cu religia și morala, dar spre deosebire de celelalte popoare ale antichității, romanii au depășit această confuzie și au realizat o distincție clară între normele dreptului, normele religioase și cele de morală.*

Cuvinte cheie: istorie, stat roman, imperiu, regalitate, senat, adunarea poporului, nobili, cavaleri

Încă din epoca veche, romanii desemnau normele dreptului prin cuvântul „IUS” și cele religioase prin „FAS”. La romani ideologia juridică și-a pus o puternică amprentă asupra întregii vieți spirituale, de aceea în antichitate se spunea că așa cum grecii sunt un popor de filozofi, romanii sunt un popor de juriști.

Istoria milenară a Romei se caracterizează în două mari epoci:

A. Epoca prestatală

B. Epoca statală

Epoca prestatală a durat de la jumătatea secolului VIII î.H. până la jumătatea secolului VI î.H. În legătură cu istoria foarte veche a Romei, trebuie să reținem că istoriografia romană a început abia în secolul III î.H. Conducerea societății romane era exercitată numai de către patricieni prin trei organisme de conducere socială fără caracter statal: Comitia Curiata, regele și Senatul.

Comitia Curiata era structurată în trei triburi, 30 de curii și 300 de ginți. Întrucât fiecare dintre curii avea un vot, această adunare s-a numit Adunarea Curiilor. Toate hotărârile cu privire la viața cetății erau aplicate de această adunare. Regele era ales de comisia curiata și exercita atribuțiuni de ordin religios și militar, iar Senatul era un sfat al bătrânilor și cuprindea 300 de membrii.

În istoria sa, statul roman a cunoscut 3 forme:

- **regalitatea**
- **republica**
- **imperiul**

- Epoca regalității a durat de la jumătatea secolului al VI-lea î.H. până în anul 509 când ultimul rege a fost alungat și s-a format Republica.

- Republica a durat de la 509 î.H. până la 27 î.H. când s-a fondat imperiul.

- Imperiul Roman a durat de la 27 până la 565 d.H. când a murit Iustinian și a evoluat în două faze denumite Principat și Dominat.

Principatul a durat de la 27 d.H. până la 284 d.H., iar Dominatul de la 284 până la 565.

În Epoca Regalității, îmbrăcată în formă statală, pe plan social a continuat să se manifeste conflictul dintre patricieni și plebei datorită discriminărilor la care erau supuși plebeii pe plan politic, pe plan juridic și pe plan economic.

✓ Pe plan juridic, discriminarea consta în faptul că la aceea epocă, normele dreptului erau exprimate numai în forma nescrisă a obiceiurilor, iar obiceiurile nu erau cunoscute de popor ci erau ținute în secret de către Pontif, preoții cultului roman, iar Pontifii erau aleși numai dintre patricieni.

✓ Pe plan economic, inegalitatea consta în faptul că pământurile cucerite de la dușmani treceau în proprietatea statului, iar statul atribuia acele pământuri spre folosință numai patricienilor.

✓ Pe plan statal, în epoca regalității, societatea romană era condusă de trei factori:

- Adunările poporului

- Regele

- Senatul

1. Adunările poporului erau în număr de două:

a. Comitia Curiata exercita atribuțiile limitate mai ales pe sistemul religios

b. Comitia Centuriata exercita cele mai importante atribuții de ordin penal și administrativ

2. Regele a devenit un șef de stat și ca atare exercita atribuțiuni administrativ judiciare și militare.
3. Senatul s-a transformat din sfatul bătrânilor într-un organism de stat, dar hotărârile senatului nu erau obligatorii ci aveau un caracter administrativ

În anul 509 prin alungarea ultimului rege s-a instaurat Republica Romana.

Odată cu evoluția economică au apărut noi categorii sociale:

- **Nobilii**
- **Cavalerii**

Nobilii erau înalți magistrați precum și urmașii lor. Intrucat dețineau principalele parghii ale puterii politice, nobilii apărau această Republică intrucat prin intermediul ei își realizau principalele interese economice.

Cavalerii erau denumiți oameni noi, ei erau oameni de afaceri care s-au îmbogățit de pe urma comerțului și militau pentru instaurarea unui stat centralizat pe măsură să asigure ordinea publică fără de care facerile nu se puteau desfășura în regulă.

Pe plan statal, Republica romană a fost condusă de trei organisme politice:

- **Adunările Poporului**
- **Senatul**
- **Magistrații**

În anul 367 s-a creat „pretura”. Pretorii exercitau cele mai importante atribuțiuni de ordin judiciar intrucat ei organizau judecarea proceselor private, ocazie cu care dacă se convingeau că pretențiile reclamantului sunt eligibile, îi dădeau posibilitatea să-și valorifice acele pretenții pe cale judiciară, adică prin proces chiar dacă pretențiile respectiv nu erau protejate prin textele din legi. Pe această cale pretorii au sancționat noi drepturi subiective și au extins sfera de reglementare juridică prin utilizarea mijloacelor procedurale. Inițial, pretorii organizau numai judecarea proceselor dintre cetățenii romani fiind numiți pretori urbani, iar din 242 î.H. au apărut și pretori peregrini care au organizat judecarea proceselor dintre cetățeni și peregrini.

În stransă legătură cu istoria statului roman s-a desfășurat și istoria dreptului roman care a evoluat în trei epoci:

- a. **epoca veche**
- b. **epoca clasică**
- c. **epoca postclasică**

a. Epoca veche a durat de la jumătatea secolului VI î.H. adică de la fondarea statului roman până în anul 27, iar aceste epoci pe plan statal, îi corespunde regalitatea și republica.

b. Epoca clasică a durat din anul 27 până în anul 284. Acesteia îi corespunde principatul.

c. Epoca postclasică a durat din 284 până în 565 și îi corespunde Dominatul.

Însă această perioțizare este artificială, are caracter didactic, caracter de școală, intrucat instituțiile romane nu pot fi integrate în una din cele trei epoci. În realitate cele mai multe instituții juridice romane au apărut în epoca veche, au ajuns la apogeu în epoca clasică și au decăzut în epoca postclasică.

Bibliografie

1. ANGHIEL Ion M, *Drept privat roman, vol.I, București, Ed. "Hiperion", 1991*
2. HANGA Vladimir, *Instituțiile lui Iustinian, Lumina lex, București, 1998*
3. KUZIȘCIN V.I. *Istoria Romei antice, Chișinău 1992*